

BESLUTSPROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2024-03-20

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 2023/02316

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 20 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Höganäs kommun

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-04-08

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Höganäs kommun

Höganäs kommun har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 och Bilaga R.

Ansökan avser kommunens de medarbetare som arbetar i den uttryckande verksamheten inom räddningstjänsten och omfattar åtta brandmästare, fem brandförmän, 11 brandmän samt sex vikarier (5 brandmän och en brandmästare).

Kommunen har en centralort och ett antal tätorter består till stora delar av ett varierande naturlandskap, allt från Kullaberg till ett traditionellt jordbrukslandskap. Kommunen gränsar till allra största delen mot havet.

Verksamheten har anpassats efter riskbilden som råder i kommunen och samhället i stort. Hög turismmängd, geografiskt läge samt Sevesoklassad industri gör riskbilden mer komplex än i jämförbara kommuner. Den operativa/uttryckande delen av räddningstjänsten i kommunen är en mixad styrka av hel- och deltidspersonal.

Utöver grundläggande kompetens för räddningstjänst ska man i kommunens räddningstjänst vara båt-, ATV- och bandvagnsförare samt ha förmågan Avancerad Räddning (AR). Avancerad Räddning (AR) är en specialistkompetens, som innebär räddningsarbete på hög höjd. AR-funktionen är en regional resurs med hela Skåne som insatsområde. AR-funktionen kräver 45-60 timmars övning per år/per medarbetare.

Utifrån riskbilden måste alla kunna rökdyka i komplicerade utrymmen med långa inträngningsvägar och förhöjd risk. Att hantera olyckor med större djur, inom lantbruket, är också ett särskilt krav som åligger räddningstjänsten och som används av närliggande räddningstjänster.

Som skäl för dispens har Höganäs kommun bland annat anfört följande.

För att kunna bedriva övningsverksamhet som krävs för den komplexa riskbild som råder i kommunen, behöver räddningstjänstens medarbetare kunna öva i större grupper, ibland minst halva den operativa personalen vid samma tillfälle. Framförallt övningar kopplade till industri med Sevesoanläggning.

Kommunens verksamhet har behov av stor flexibilitet i schemat bland annat för att kunna hantera stora och utdragna händelser. Det förändrade schemat innebär svårighet att arbeta med det breddade uppdraget, istället måste mer fokus läggas på traditionella räddningstjänstuppgifter. Vidare befarar kommunen att det kommer att innebära svårighet att bemanna AR-funktionen framförallt under sommarperioden.

Kommunen uppger att det kommer att finnas behov av att utöka antalet anställda, nyrekrytering är problematisk på grund av bostads- och pendlingsproblematik.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Kommunen söker dispens för 12 månader för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring på vardagar och helger (sju dygnspass på en femveckorsperiod) och 24 timmars tjänstgöring veckans alla dagar under sommarperioden. Ansökan är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet, stationer eller hela styrkor under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Höganäs kommuns ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljas dispens enligt följande.

Arbetstidsnämnden beviljar dispens under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring för specialistkompetens inom AR-funktionen samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.